

Сутність державного регулювання в політиці сприяння управлінню витратами підприємництва

Колісник Г.М.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і аудиту
Ужгородського національного університету

У статті з'ясовано сутність, поняття та необхідність державного регулювання підприємництва. Досліджено, що основними пріоритетами в політиці сприяння управлінню витратами підприємництва є принципи і методи, в яких полягає мета управління. З'ясовано, що державному регулюванню в політиці сприяння управлінню витратами підприємництва притаманні такі основні функції, як: організаційна, захисна, стабілізаційна. Об'єднавши основні ознаки державного регулювання витратами підприємницького сектору за всіма трьома підходами, сутність авторського визначення полягає в тому, що державне регулювання витратами підприємницького сектору є системною сукупністю взаємопов'язаних методів і засобів для здійснення заходів підтримуючої, компенсаційної та регулюючої діяльності держави в процесі цілеспрямованого впливу на формування витрат підприємницького сектору.

Ключові слова: державне регулювання підприємництва, державна політика розвитку підприємництва, державне регулювання витратами, механізм державного регулювання економіки, мета державного регулювання, завдання державного регулювання, методи державного регулювання.

Колесник Г.Н. СУЩНОСТЬ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ В ПОЛИТИКЕ СОДЕЙСТВИЯ УПРАВЛЕНИЮ ЗАТРАТАМИ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА

В статье выяснено сущность, понятие и необходимость государственного регулирования предпринимательства. Доказано, что основными приоритетами в политике содействия управлению затратами предпринимательства являются принципы и методы, в которых состоит цель управления. Выяснено, что государственному регулированию в политике содействия управлению затратами предпринимательства присущи такие основные функции, как: организационная, защитная, стабилизационная. Объединив основные признаки государственного регулирования затратами предпринимательского сектора по всем трем подходами, сущность авторского определения заключается в том, что государственное регулирование затратами предпринимательского сектора является системной совокупностью взаимосвязанных методов и средств для осуществления мероприятий поддерживающей, компенсационной и регулирующей деятельности государства в процессе целенаправленного влияния на формирование расходов предпринимательского сектора.

Ключевые слова: государственное регулирование предпринимательства, государственная политика развития предпринимательства, государственное регулирование затратами, механизм государственного регулирования экономики, цель государственного регулирования, задачи государственного регулирования, методы государственного регулирования.

Kolesnik G.N. THE ESSENCE OF STATE REGULATION POLICY PROMOTING ENTERPRISE COST MANAGEMENT

The article revealed the essence, the concept and the need for state regulation of business. It's revealed that the main priorities in the policies promoting cost management business principles and methods is, which is the purpose of management. It was found that state regulation policy promoting cost management business has the following main functions as: organizational, protective, stabilizing. By combining the main features of state regulation of business sector expenditure on all three approaches, the essence of the author's determination is that the costs of government regulation of the business sector are systemic interrelated set of methods and tools for activities supportive, compensatory and regulatory activities in the targeted states effects on the building costs of the business sector.

Keywords: government regulation of business, public policy development, regulation costs, mechanism of state regulation of the economy, purpose of government regulation, task of government regulation, methods of state regulation.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Держава як правовий інститут спрямовує свою діяльність на гармонійне поєднання задоволення потреб та інтересів як суспільства загалом, так і кожного його члена

шляхом реалізації одержаної влади державним апаратом. Для ефективного розвитку підприємництва держава має створювати засади сприяння та регулювання. Саме ці процеси – сприяння розвитку і регулювання

підприємництва – є тими, які визначають своєчасність і прогресивність дій державної влади.

Поняття «регулювання» походить з латини та означає «підпорядкування певному порядку». Світова економічна думка, визначаючи сутність державного регулювання економіки, в широкому розумінні поняття державного регулювання економіки трактує як державне втручання; у звуженій інтерпретації в поняття державного регулювання включають лише адміністративно-правову регламентацію підприємницької діяльності, що не відображає повною мірою сутність процесів державного регулювання [1, с. 3].

Провадження нових технологій на вітчизняних підприємствах потребує перегляду багатьох існуючих нормативних витрат і зумовлює необхідність розробки нових підходів в управлінні ними. Сьогодні перед кожним підприємством стоїть питання про вибір оптимального методу управління витратами, на базі якого можливо впровадити такий контроль, що дозволить збільшити ефективність діяльності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На думку сучасних дослідників, державне регулювання економіки є результатом наукового усвідомлення активної ролі держави стосовно ринкової економіки [2, с. 64], при цьому більшість дефініцій державного регулювання містить в собі різні ключові акценти, зокрема сукупність заходів, методів, інструментів державного впливу; об'єкти регулювання (господарське життя суспільства, соціальні процеси, сектори економіки, відтворювальні процеси в економіці, певні ринки тощо); цілі регулювання. В.Є. Воротін визначає основні методи державного регулювання економіки як «способи впливу держави на сферу підприємництва, інфраструктуру ринку, некомерційний сектор економіки з метою створення умов їх ефективного функціонування відповідно до напрямів державної економічної політики, кожен з яких ґрунтується на використанні сукупності інструментів (регуляторів, важелів)» [3, с. 67–68]. Автор вважає, що основним інструментом прямого державного регулювання є нормативно-правові акти, макроекономічні плани, цільові програми розвитку, державні замовлення, державні бюджети і т. ін. До методів непрямого регулювання відносить інструменти фіскальної, бюджетної, грошово-кредитної, інвестиційної, амортизаційної, інноваційної економічної політики тощо.

На думку О.Г. Мордвінова, можна виділити такі групи методів державного регулювання: 1) правові, які базуються на законодавчо-правових та нормативно-правових інструментах; 2) адміністративні, які ґрунтуються на застосуванні адміністративних актів і процедур, які мають обов'язкову силу; 3) організаційно-економічні, що передбачають організацію діяльності об'єктів регулювання шляхом створення державою умов, виконання яких робить таку діяльність економічно вигідною; 4) економічні, які є способами впливу держави на діяльність об'єктів регулювання через застосування економічних засобів; 5) соціально-психологічні, які базуються на відкритості інформації про стан об'єкта державного управління та широкій участі суспільства в діяльності суб'єкта регулювання [4, с. 82–84].

На думку Н.О. Саніахметової, державне регулювання – це заснована на законодавстві одна з форм державного впливу на економіку шляхом встановлення та застосування державними органами правил, спрямованих на коригування економічної діяльності фізичних та юридичних осіб, що підтримується можливістю застосування правових санкцій у разі їх порушення [5, с. 17]. На думку О.В. Гарагонич, державне регулювання господарської діяльності в ринковому господарстві можна визначити як систему типових заходів законодавчого, виконавчого і контролюючого характеру, які здійснюються уповноваженими державними установами і спрямовані на скерування суб'єктів господарської діяльності в напрямі, необхідному для досягнення необхідного соціально-економічного результату [6, с. 36].

Дотримуючись такої логіки, механізм державного регулювання можна визначити як сукупність способів (методів) застосування, засобів (інструментів, важелів) впливу державних органів на підприємницький сектор.

Механізми регулювання є самостійною підсистемою у будь-якій системі регулювання. Більш того, саме механізми регулювання об'єднують суб'єктну і об'єктну підсистеми в цілісну систему регулювання. У свою чергу, засоби та інструменти державного регулювання реалізуються через методи державного управління, або інакше – через способи державно-управлінського впливу.

Проблемі державного регулювання підприємницького сектору присвячено чимало наукових праць, однак одностайності щодо розуміння сутності дефініції, її форм та мето-

дів так і немає. Проаналізувавши широкий спектр поглядів, ми дійшли висновку, що під державним регулюванням підприємницького сектору необхідно розуміти діяльність суб'єкта управління (держави) стосовно об'єкта управління (сектора підприємництва) задля досягнення певної мети, бажаного результату.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Основна мета дослідження полягає у з'ясуванні сутності державного регулювання в політиці сприяння управлінню витратами підприємництва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Управління як специфічний процес передбачає наявність прямого та зворотного зв'язків, які спрямовані на отримання інформації щодо вибору одного чи декількох методів або системи методів впливу на витрати. Необхідність державного втручання у розвиток економіки обґрунтовується кількома причинами.

По-перше, крім системних переваг, які зосереджує в собі підприємництво, є ряд потенційних загроз для економіки держави, зокрема [7, с. 138]: загрози фінансовій безпеці через неконтрольоване вивезення грошей за кордон, збільшення готівкового обороту в межах країни; розвиток «тіньового» сектора, встановлення зв'язків з кримінальними структурами та «відмивання» коштів; розпорошення та неефективне використання рідкісних ресурсів, «паразитарне» використання ресурсів, що належать державі чи іншим підприємствам; недотримання встановлених параметрів щодо якісних властивостей продукції через спробу здешевлення виробництва, недосконалість виробничих процесів, вихідного контролю; загрози техногенній і виробничій безпеці держави, пов'язані з виробництвом, зберіганням і використанням продукції; структурна деформація кадрового потенціалу, відвернення висококваліфікованої робочої сили, недотримання вимог безпеки праці, що призводить до втрати людського потенціалу.

По-друге, маючи вагомий конкурентний переваги, підприємства потерпають від системних загроз, що роблять їх вкрай чутливими до будь-яких макроекономічних коливань та зумовлюють нестійкість розвитку.

Діяльність органів державного управління базується на відповідних принципах, що відображають основні положення організації управління у певній сфері. Основними принципами державної політики в політиці сприя-

ння управлінню витратами підприємництва мають стати: принцип системності та комплексності механізмів державного управління розвитком підприємництва; пріоритетності загальнодержавних інтересів над особистими; законності при здійсненні управління; рівноправності усіх форм власності та господакування, рівний доступ до сировинних, матеріальних і фінансових ресурсів; недоторканості прав власності; цілеспрямованості та адресності державної підтримки для реалізації визначених пріоритетів діяльності.

Для реалізації визначеної мети управління держава використовує сукупність методів, за допомогою яких вона впливає на підприємницьку діяльність. Усі методи державного управління в політиці сприяння витратами підприємництва поділяються на дві групи – адміністративні та економічні. Адміністративні методи базуються на авторитеті, владі, дисципліні, відповідальності тощо. Вони передбачають обов'язкове виконання вказівок, розпоряджень, інструкцій, недотримання яких передбачає адміністративну, кримінальну чи іншу відповідальність. Основною метою застосування адміністративних методів управління є координація дій учасників економічних відносин. Ці методи базуються на застосуванні нормативних актів (законів, наказів, розпоряджень, постанов органів державної влади) і мають прямий вплив на діяльність економічних агентів шляхом визначення їх повноважень.

Процес управління передбачає цілеспрямований вплив на об'єкт з наперед визначеною метою, рівень досягнення якої дає підстави для визначення загального ефекту від управління витратами. Управління як специфічний процес передбачає наявність прямого та зворотного зв'язків, які спрямовані на отримання інформації щодо вибору одного чи декількох методів або системи методів впливу на витрати.

Застосування економічних методів передбачає створення умов, які б стимулювали господарюючі суб'єкти діяти в напрямі, корисному для суспільства. Це непрямі методи державного управління, оскільки вони опосередковано впливають на діяльність підприємств через застосування системи стимулів. Головними інструментами економічних методів є: фінансова допомога, технічна та консультативна підтримка, система державних закупівель.

Також в українській науці часто використовуються терміни «державна регулятивна

політика» і «державна регуляторна політика». На нашу думку, ці поняття є синонімічними, водночас відмінні від державного регулювання підприємництва, оскільки використовуються інші інструменти для її реалізації.

Регулятивна політика передбачає встановлення за допомогою нормативних актів, що у компетенції уповноваженого органу нагляду, правових норм, правил та умов здійснення та впорядкування діяльності у підприємницькій сфері. За допомогою правил, рішень, положень, рекомендацій, що ним видаються, здійснюється регулюючий вплив на правовідносини у підприємстві.

Проведення регулятивної політики необхідне, зокрема, для [7, с. 139]: встановлення єдиних підходів щодо політики сприяння управлінню витратами підприємницької діяльності; підвищення ефективності правового забезпечення відносин у підприємницькій сфері; забезпечення стабільності функціонування суб'єктів вітчизняного підприємництва з огляду на його значущість для економіки країни; сприяння інтеграції у європейський та світовий простір.

Державному регулюванню в політиці сприяння управлінню витратами підприємництва притаманні такі основні функції [7, с. 141]:

1) організаційна означає, що для досягнення ефективності вітчизняного підприємництва необхідно створити певні правила, якими суб'єкти підприємництва будуть керуватися, реалізуючи свою діяльність. Будь-яка людська діяльність вимагає певної організації для того, щоб дії були узгоджені і в результаті сприяли загальному процвітанню;

2) захисна функція виводиться з організаційної і означає, що правила, які встановлюються щодо підприємництва, повинні забезпечувати інтереси споживачів та підвищувати конкурентоспроможність його суб'єктів;

3) стабілізаційна функція, пов'язана із гарантуванням економічної безпеки підприємницьких структур, використанням різноманітних запобіжних засобів для усунення дестабілізаційних елементів.

Державна політика сприяння підприємства має формуватися на принципах забезпечення пріоритетності країни на міжнародних ринках, вирішення важливих соціальних проблем суспільства, зростання добробуту населення. Державна політика сприяння управлінню витратами підприємства проявляється у різноманітних формах підтримки [8, с. 38]: фінансово-кредитна підтримка;

організаційно-інформаційна підтримка; законодавчо-нормативна підтримка.

Державна фінансово-кредитна політика сприяння управлінню витратами підприємства включає насамперед фінансові, інвестиційні, страхові, податкові та кредитні види впливу на даний сектор економіки. Виважена диференційована інвестиційна, податкова та грошово-кредитна політика здійснюють вирішальний вплив на формування та подальший розвиток суб'єктів підприємства.

При застосуванні фінансово-кредитного механізму політики сприяння управлінню витратами підприємства необхідно зазначити, що потрібно віддавати пріоритети підприємствам виробничої сфери та представникам депресивних регіонів, безробітним та вимушеним переселенцям. Фінансово-кредитна підтримка передбачає стимулювання інвестиційної активності. При цьому необхідно забезпечити співвідношення інтересів держави та суб'єктів підприємства.

Об'єднавши основні ознаки державного регулювання витратами підприємницького сектору за всіма трьома підходами, сутність авторського визначення полягає в тому, що державне регулювання витратами підприємницького сектору є системною сукупністю взаємопов'язаних методів і засобів для здійснення заходів підтримуючої, компенсаційної та регулюючої діяльності держави в процесі цілеспрямованого впливу на формування витрат підприємницького сектору.

Висновки з цього дослідження. Головною метою державного регулювання ефективного розвитку підприємства є сприяння та регулювання цілої низки політичних, соціальних та економічних проблем задля перегляду багатьох існуючих нормативних витрат, які зумовлюють необхідність розробки нових підходів в управлінні ними. Саме ці процеси – сприяння розвитку і регулювання підприємства – є тими, які визначають сучасність і прогресивність дій державної влади. Тому реалізація державного регулювання розвитку підприємства здійснюється за допомогою методів та інструментів. Правильне застосування методів регулювання дає можливість досягнути відповідних результатів. Під ними розуміємо способи впливу держави на поведінку суб'єктів підприємства з метою створення та забезпечення умов їхньої діяльності відповідно до визначених напрямів розвитку. Кожен метод знаходить своє застосування через сукупність відповідних інструментів, які є знаряддям для досягнення визначених цілей.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кіп Віскузі В. Економічна теорія регулювання та антимонопольна політика: пер. з англ. / [Кіп Віскузі В., Дж.М. Вернон., Дж.Е. Гарінгтон]. – К.: Основи, 2004. – 1047 с. – С. 3.
2. Нікішина О.В. Концептуальні засади державного регулювання інтегрованого зернового ринку / О.В. Нікішина // Економіка харчової промисловості. – 2014. – № 1(21). – С. 64–72.
3. Воротін В.Є. Макроекономічне регулювання в умовах глобальних трансформацій : [монографія] / В.Є. Воротін. – К. : УАДУ, 2002. – 392 с.
4. Мордвінов О.Г. Управління аграрним прородокористуванням в умовах ринкової трансформації : [монографія] / О.Г. Мордвінов. – К. : УАДУ, 2000. – 344 с.
5. Саніахметова Н.О. Поняття державного регулювання підприємництва / Н.О. Саніахметова // Українське комерційне право. – 2005. – № 6. – С. 10–17.
6. Гарагонич О.В. Теоретичні питання державного регулювання господарської діяльності / О.В. Гарагонич // Збірник матеріалів І Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конференції, з 10 лютого 2010 р. – Луганськ. 2010 р. –С. 35–40.
7. Андріїв Н.М. Сутність державного регулювання в політиці сприяння підприємству країни / Н.М. Андріїв // 36. наук. праць Черкаськ. держ. технологічного ун-ту. Серія : «Економічні науки». – 2013 – Вип. 35 : у 3-х ч. – Черкаси :ЧДТУ, 2013. – Ч. II. – С. 137–146.
8. Ткачук О.М. Інвестиційне забезпечення розвитку малих підприємств / О.М. Ткачук //Фінанси України. – 2000. –№ 7. – С. 89–93.